

Kuntarajat ylittävä varautuminen ja resilienssi Kvarken-alueella: Secure Kvarken -hankkeen tieteellinen tarkastelu

1.9.2026

Resilienssi määritellään järjestelmän, yhteisön tai yhteiskunnan kykynä vastustaa vaaratekijöiden vaikutuksia, mukautua niihin, muuttua niiden edellyttämällä tavalla ja toipua niiden vaikutuksista oikea-aikaisesti ja tehokkaasti siten, että sen keskeiset rakenteet ja toiminnot säilyvät tai palautuvat riskienhallinnan avulla (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2017). Valtioneuvoston raportin mukaan tarvitaan prosessipohjaista ymmärrystä resilienssistä, koska pelkkä materiaalinen kriisinsietokyky ilman oppimisprosessia tukevia valmiuksia on vaillinainen tapa hahmottaa resilienssiä (Hyvönen ym., 2019). Tämä tarkoittaa, että resilienssiä on tärkeä tarkastella yhteiskunnan eri osien muodostamana kokonaisuutena, kokonaisresilienssinä, joka kattaa sisällöt yksilöistä ekosysteemeihin ja huoltovarmuudesta demokratian toimivuuteen. Kokonaisresilienssi voidaan tällöin määritellä keskeisenä yhteiskunnan ja hallinnon eri tahoja yhdistävänä jaettuna toiminnan kohteena sekä eri toimijoita ja asiantuntijoita yhdistävänä tarkastelukehikkona, jonka kautta yhteiskunnan turvallisuus nivoutuu sektorirajat ylittäviin asioihin.

Resilienssi liittyy keskeisesti varautumiseen, mikä Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (2025) mukaan tarkoittaa valmistautumista ennakolta erilaisiin häiriötilanteisiin, poikkeusoloihin ja suuronnettomuuksiin (Turvallisuuskomitea, 2025, s. 13, 31–32). Varautuminen määritellään toimintana, jolla pienennetään uhkien toteutumisen todennäköisyyttä, edistetään omaa valmiutta kohdata niitä ja luodaan edellytykset vasteelle. Varautumisen tavoitteena on pienentää uhkien toteutumisen todennäköisyyttä sekä edistää valmiuksia

kohdata niitä. Varautuminen pohjautuu valmiussuunnittelun yhteydessä asetettuihin tavoitteisiin, ennalta asetettuihin toimintatapoihin sekä resurssitarpeisiin. Se perustuu valmiuslaissa, pelastuslaissa ja muussa lainsäädännössä säädettyyn varautumisvelvollisuuteen, sopimuksiin ja vapaaehtoisuuteen.

Eurooppalaiset raja-alueet ovat viime vuosina nousseet entistä keskeisemmiksi kriisinhallinnan, turvallisuuden ja resilienssin tutkimus- ja kehittämiskohteiksi. Euroopan komission raja-alueiden resilienssiä koskevassa tarkastelussa korostetaan tarvetta kartoittaa rajat ylittäviä riskejä, kriisinhallinnan välineitä ja yhteistyön aukkoja. Samansuuntaisesti Resilient Borders -aloite painottaa, että rajat ylittävä kriisinhallinta edellyttää toimijoiden yhteisiä suunnitelmia, tiedonvaihtoa ja koordinaatiota, sillä kriisit eivät noudata kansallisia hallintorajoja. Secure Kvarken sijoittuu tähän kehityskulkuun kuntatasoisena, rajat ylittävänä kehittämishankkeena.

Hankkeen tavoitteena on erityisesti parantaa Kvarken-alueen kuntien pitkäjänteisiä yhteistyömahdollisuuksia kahden maan välillä. Tämä erottaa sen useista muista varautumishankkeista, joissa painopiste on esimerkiksi siviiliyhteiskunnan vapaaehtoistoimijoissa, alueellisissa tai kansallisissa viranomaisrakenteissa tai laajemman maantieteellisen alueen systeemisessä resilienssissä. Hankkeen lähtökohtana on havainto siitä, että vaikka kunnat ovat osa laajempia kansallisia ja alueellisia turvallisuus- ja varautumisrakenteita, niiden keskinäinen rajat ylittävä tiedonvaihto ja yhteistoiminta ei ole vielä vakiintunutta.

Aineiston keruu ja analysointi

Artikkelin aineistona on hyödynnetty Secure Kvarken -hankkeen hankesuunnitelmaa, joka on hyväksytty Interreg Aurora -ohjelmassa. Hanke sijoittuu ohjelman painopisteeseen “Better and more sustainable cross-border cooperation” ja erityistavoitteeseen “Cross-border capacity building”. Menetelmällisesti artikkeli perustuu laadulliseen dokumenttianalyysiin, jossa tarkastellaan hankkeen tavoitteita, kohderyhmää, suhdetta aikaisempiin hankkeisiin sekä suunniteltuja tuloksia ja kestävyyttä. Analyysissa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, millä tavoin hanke perustelee tarpeen uudelle kuntatasoiselle yhteistyörakenteelle ja miten se erottautuu aiemmista aloitteista.

Secure Kvarken kuntatason resilienssihankkeena

Secure Kvarkenin keskeinen lähtökohta on kuntien rooli turvallisuuden, kriisinkestävyyden ja varautumisen käytännön toteuttajina. Hankkeen valmisteluvaiheessa tehtiin alustavaa kartoitusta sekä suomalaisesta että ruotsalaisesta näkökulmasta, jossa ei kuitenkaan tavoitteena ollut koota ja vertailla tietopohjaa kuntien rooleista, tehtävistä ja kehittämistarpeista. Tämän vuoksi hankkeessa toteutettava dokumenttianalyysi ja kuntien edustajien haastattelut nähdään välttämättöminä toimina hankkeen tavoitteiden ja myöhempien toimenpiteiden perustaksi.

Tieteellisesti hankkeen kiinnostavuus liittyy siihen, että se tarkastelee resilienssiä paikallishallinnon, rajat ylittävän hallinnan ja kansalaisosallisuuden leikkauspisteessä. NIST määrittelee yhteisöresilienssin kyvyksi

valmistautua ennakoitaviin uhkiin, sopeutua muuttuviin olosuhteisiin sekä kestää ja palautua häiriöistä. Secure Kvarken konkretisoi tätä lähestymistapaa pyrkimällä yhdistämään kuntien viralliset varautumisvastuut, kansalaislähtöisen tiedon ja alueellisen koordinaation. Hankkeen WP3:n suunnitellut tuotokset, kuten kuntien yhteisoppimisen käsikirja, kuntatason kansalaisperustaiset resilienssikartat, Kvarken-tason synteettinen tilannekuva ja tietojohtamisen työkalupakki, osoittavat pyrkimystä jäsentää resilienssiä sekä hallinnollisena että osallistavana prosessina.

Hankkeen suhde aikaisempiin hankkeisiin

Secure Kvarken asemoi itsensä suhteessa useisiin samankaltaisiin hankkeisiin, mutta erottaa oman profiilinsa erityisesti kuntatason ja pitkäjänteisen rajat ylittävän yhteistyön korostamisella. CREWS-hankkeen painopiste on kriisinhallinnan yhteistyössä julkisten viranomaisten, kansalaisyhteiskunnan, virallisten pelastustoimijoiden ja epävirallisten toimijoiden välillä. Secure Kvarken puolestaan keskittyy nimenomaan kuntiin ja niiden välisen jatkuvan yhteistyön mahdollisuuksiin Suomen ja Ruotsin välillä eikä kehitä uusia työkaluja, vaan hyödyntää ja testaa olemassa olevia välineitä kansalaisosallistumisen ja monitoimijaviestinnän tukena.

Myös NACEMAP, High North Civil Preparedness Forum ja Resilient Botnia tarjoavat Secure Kvarkenille vertailupohjaa, mutta niiden painotukset ovat erilaisia. NACEMAP kokoaa hyviä käytäntöjä yhteisöjen kriisivalmiudesta ja kehittää työkalupakkia varautumisen arviointiin, kun taas Secure Kvarken painottaa kuntien kokemuksia, käytäntöjä ja keskinäistä oppimista Kvarken-alueella. High North Civil Preparedness Forum rakentuu pohjoisimpien alueiden pitkäaikaiselle yhteistyölle ja kansallisten tai alueellisten viranomaisten roolille, kun taas Secure Kvarkenin toimintalogiikka on kuntalähtöisempi ja tarpeisiin mukautuva. Resilient Botnia puolestaan tarkastelee laajempaa Botnian alueen resilienssiä, kun taas Secure Kvarken rajaa fokuksensa Kvarken-alueen kuntien yhteistyöhön ja niiden kehittämistarpeisiin.

Yhteiskehittäminen, kansalaisosallisuus ja yhdenvertaisuus

Hankkeen sosiaalisen kestävyyden ulottuvuus näkyy sekä yhdenvertaisuuden että osallistavuuden periaatteissa. Asiakirjassa todetaan, että hankkeen toiminnot, tuotokset ja tulokset pyritään tekemään merkityksellisiksi, saavutettaviksi ja hyödyllisiksi kaikille sukupuolesta riippumatta. Tämä näkyy esimerkiksi tapahtumiin, työpajoihin, sidosryhmäprosesseihin ja ohjaus- tai neuvonantorakenteisiin osallistumisessa, joissa tasapainoista osallistumista pyritään edistämään mahdollisuuksien mukaan.

Osallistavuus ulottuu myös kansalaislähtöiseen resilienssiin. Nordic Preparedness -aloitteesta ja SBÄR-hankkeesta saatavia käytäntöjä on tarkoitus hyödyntää Secure Kvarkenissa erityisesti kansalaisten osallistamisen ja maaseutualueiden varautumisen esimerkkeinä. Tämä on merkittävää, koska kriisinkestävyys ei rakennu pelkästään viranomaisprosessien kautta vaan myös paikallisten yhteisöjen tiedon, toimintakyvyn ja keskinäisen luottamuksen varaan. Yhteisöresilienssiä korostavassa kirjallisuudessa painotetaan ennakoivaa suunnittelua, koulutusta, riskien tunnistamista ja sidosryhmien osallistamista osana kokonaisvaltaista varautumista.

Tulokset ja jatkuvuus

Secure Kvarkenin päätuloksiksi kuvataan kuntien turvallisuus- ja varautumisverkosto, yhteiskehitetty tiekartta sekä muodollinen sopimus, jolla tuetaan tiekartan toimeenpanoa ja yhteistyön jatkumista hankkeen päättymisen jälkeen. Työpaketit tuottavat lisäksi useita dokumentoituja tuloksia, kuten yhteisen varautumiskatsauksen, kuntakyselyn yhteenvedon, vertailevan analyysin, tapaustutkimuksia, oppimismateriaaleja, skenaariokuvauksia, simulaatioita koskevia raportteja sekä viestinnän ja koordinaation haasteita tarkastelevia julkaisuja.

Hankkeen exit-strategia perustuu siihen, että kaikki alueen kunnat voivat osallistua toimintaan tai hyödyntää tuloksia, vaikka ne eivät olisi alusta lähtien aktiivisesti mukana. Tiekartan tarkoituksena on mahdollistaa verkoston orgaaninen kasvu ja laajeneminen myös uusiin kuntiin tai alueisiin. Tämä lähestymistapa on tieteellisesti kiinnostava, koska se ei oleta institutionaalisen yhteistyön syntyvän valmiina rakenteena, vaan näkee sen sosiaalisena, oppimiseen perustuvana ja asteittain institutionalisoituvana prosessina. Hankkeen omassa indikaattoriperustelussa korostetaan, että tiekartta voi pitkällä aikavälillä johtaa strategioihin ja toimintasuunnitelmiin, mutta hankkeen tässä vaiheessa se nähdään ennen kaikkea yhteistyön käynnistämisen välineenä.

Johtopäätökset

Secure Kvarken tarjoaa esimerkin siitä, miten rajat ylittävää turvallisuus- ja varautumisyhteistyötä voidaan rakentaa kuntatasolta käsin. Sen erityinen arvo on siinä, että se yhdistää kuntien käytännön kokemukset, vertailevan tiedon, kansalaislähtöisen resilienssin, digitaalisten välineiden kokeilun ja pitkäjänteisen verkostomaisen yhteistyön. Hankkeen tavoitteena ei ole valmis strategia tai hallinnollinen ratkaisu, vaan yhteisen ymmärryksen, luottamuksen ja toimintamallien rakentaminen tilanteessa, jossa Suomen ja Ruotsin varautumisjärjestelmät eroavat toisistaan.

Tieteellisestä näkökulmasta hanke voidaan nähdä paikallisena vastauksena laajempaan eurooppalaiseen tarpeeseen vahvistaa raja-alueiden kriisinkestävyyttä. Eurooppalaisessa keskustelussa korostetaan, että kriisit ovat yhä useammin monialaisia, rajat ylittäviä ja samanaikaisia, minkä vuoksi kriisinhallinnan, viestinnän ja resilienssin tulee kehittyä yli hallinto- ja valtiorajojen. Secure Kvarkenin kontribuutio on tämän periaatteen paikallinen operationalisointi: se tuo rajat ylittävän varautumisen kuntien arkeen, yhteiseen oppimiseen ja tulevaisuuden yhteistyörakenteiden rakentamiseen. Näin hanke voi tuottaa sekä käytännöllistä hyötyä Kvarken-alueelle että laajemmin sovellettavaa tietoa siitä, miten kuntien välinen resilienssiyhteistyö voi kehittyä rajat ylittävissä toimintaympäristöissä.

Artikkeli on osa Secure Kvarken (Interreg Aurora) -hanketta, joka on Euroopan unionin osarahoittama.

Sami Perälä
TtM, kehittämispäällikkö, hyvinvointiteknologia
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
sami.perala@app-staging.seamk.hion.dev

Sami Perälä on terveystieteiden maisteri, joka toimii hyvinvointiteknologian kehittämispäällikkönä Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Hän johtaa Hyvinvointiteknologia tiimiä, joka huolehtii hyvinvointiteknologian oppimisympäristöistä sekä osaltaan kehittää teknologian hyödyntämistä sosiaali- ja terveysalalla opetuksessa ja erilaisissa hankkeissa.

Mari Salminen-Tuomaala
TtT, dosentti, yliopettaja, Kliininen asiantuntijuus
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
mari.salminen-tuomaala@app-staging.seamk.hion.dev

Mari Salminen-Tuomaala on terveystieteiden tohtori, joka toimii kliinisen hoitotyön yliopettajana Seinäjoen ammattikorkeakoulun MasterSchoolissa. Hän on Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK, Kliininen asiantuntijuus -tutkinnon YAMK-yliopettaja sekä Terveyden edistäminen ja hoito -tutkimusohjelman vetäjä. Hän toimii myös dosenttina Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden terveystieteiden yksikössä (hoitotieteen dosentuuri) ja kansallisen Julkaisufoorumin arviointipaneelin jäsenenä.

Lähteet

Council of the European Union. (26.5.2026). *How the EU responds to crises and builds resilience*. Haettu 24.8.2026, https://www.consilium.europa.eu/fi/search/?FormatFilters=PAGE&query=How+the+EU+responds+to+crises+and+builds+resilience

European Commission. (2024). *Strengthening the resilience of EU border regions: Mapping risks and crisis management tools and identifying gaps*. European Commission. https://ec.europa.eu

Hyvönen, A.-E., Juntunen, T., Mikkola, H., Käpylä, J., Gustafsberg, H., Nyman, M., Rättilä, T., Virta, S., & Liljeroos, J. (2019). *Kokonaisresilienssi ja turvallisuus: Tasot, prosessit ja arviointi* (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 17/2019). Valtioneuvosto. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/13377a47-da9f-48b7-82c4-22d8a225a891/content

National Institute of Standards and Technology. (i.a.). *Community resilience*. Haettu 24.8.2026, https://www.nist.gov

Perälä, S., & Alanko, J. (2.10.2025). Resilient Botnia -hanke selvittää rajat ylittävää sosiaali- ja terveysalan resilienssiä. *@SEAMK-verkkolehti.* https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025100299289

Perälä, S., & Alanko, J. (12.6.2026). Sosiaali- ja terveydenhuollon resilienssi ja varautuminen: Sisältö ja vastuut. *@SEAMK-verkkolehti.* https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2026061268319

Perälä, S., & Alanko, J. (2026). Resilient Botnia: Rajat ylittävän kriisivalmiuden ja resilienssin kehittäminen Merenkurkun alueella. Teoksessa M. Salminen-Tuomaala, K. Nissinen, J. Soini, & M. Karvonen (toim.), *Ennakointiosaamisen kehittäminen, varautuminen ja kriisihallinta* (Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B205). Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/917619/seamk_b205.pdf?sequence=4&isallowed=y

Resilient Borders. (i.a.). *About – Resilient Borders*. Haettu 24.8.2026, https://resilientborders.eu

Turvallisuuskomitea. (2025). *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia* (Valtioneuvoston julkaisuja 2025:1). Valtioneuvosto. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-762-1

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2017). *The Sendai framework terminology on disaster risk reduction*. https://www.undrr.org/terminology/resilience